

KUSTBON

TIDNING FÖR SVENSKARNA I ESTLAND

ÅTTONDE
ARG.

N° 27

Prenumerationspris:

Helt år Emk. 200:—
Halvt „ „ 125:—

I utlandet:

Helt år Emk. 350:—
Halvt „ „ 200:—

Utkommer
alla onsdagar

Redaktion:

Svenska Folkförbundet
Ansv red: M. Westerblom
Reval, Riddaregatan 3.

Annonspris

enligt överenskom-
melse.

För längre annonse-
ring beviljas rabatt.

15 juli

1925

DET RYSKA RIKETS FÖRSTA TIDER.

Vi hava sett att det ryska riket skapats av svenskar. Det var dock ej så att Uppsalakonungen i spetsen för den svenska ledningen erövrat landet. I stället få vi tänka oss att en svensk vikingahär, som väl huvudsakligen bestått av män från Uppland och dess rod, Roslagen, företagit erövringen som ett privatföretag. Liknande var förhållandet med danskarnes erövring av Danelagen i England och av Normandie. Även här var det privatföretag, som ej utfördes av Danmarks utan av danska vikingahärrar. Enligt Nestor skulle efter slaviska områdenas erövring Rurik som enväldshärskare utdelat landet till sina män. I verkligheten var det nog i stället så att landet erövrades av hären och delades mellan dess hövdingar, som ansågo sig lika goda, ehuru efter någon tid Rurik kom att bliva hela landets överhuvud.

Det nyskapade ryska rikets första härskare voro ej den svenke konungens jarlar ehuru sambandet mellan Gardarike och det svenska moderlandet länge uppehölls. Ryssland var nämligen och förblev ända in på

1000-talet ett svenskt skattland, som „för fredens skull,“ såsom Nestor säger, årligen betalade 300 grivner till Sverige. Förbindelsen mellan de svenska och ryska furstehusen förblev länge livlig och likaså handeln mellan Sverige och Ryssland. Den varjagiska hären i Gardarike rekryterades ständigt från moderlandet. År 882 avled Rurik och styrelsen övertogs av hans kraftfulle frände Oleg (en slaviserad form av det fornordiska namnet Helge). Redån 865 skedde det första varjagiska anfallet mot Konstantinopel. Oleg upptog planen att erövra denna betydande stad och detta mål har sedan den tiden hägrat för de ryska statsmännen. Planen på Konstantinopels erövring föranledde Oleg att flytta den ryska huvudstaden från Novgorod till Kiev d. v. s. från en stad, som ännu långt in på 1000-talet förefaller hava haft en övervägande svensk befolkning och som stod i en liflig och ständig beröring med Sverige till en stad långt nere i Ryssland, där det slaviska elementet var vida övervägande. Härigenom förvandlades „Ryssland“ från ett varjagiskt till ett slaviskt rike, under det att det i annat fall möjligen

kunnat utveckla sig till vad det en tid kallades: ett Storsverige (Svithiod hin mikla). Att det slaviska elementet skulle segra var från början ej avgjort. År 907 var det som Oleg företog sitt stora krigståg mot Konstantinopel. Hären utgjordes av varjager, slaver och finnar. Den landsteg vid Bosporen. Grekerna måste köpa sig fred. Nestor berättar i samband härmed en liten anekdot, som belyser förhållandet mellan varjager och slaver. „Och Oleg sade: syn silkessegel åt ryssarna och nätteldukssegel åt slaverna. Och så skedde. Och han upphängde sin sköld på porten till tecken på sin seger och drog från Konstantinopel. Ryssarne (de svenska varjagererna) utspände sina nätteldukssegel, men vinden slet sönder dem och slaverna sade: låt oss hålla oss till vår segelväv; nätteldukssegel passa icke för slaverna“. Anekdoten, om den är sann eller icke, visar den sociala skillnaden mellan de härskande svenskarne och slaverna. Den slutliga fredstraktaten mellan „ryssar“ och greker avslöts år 911 och är i mycket märklig. Traktaten avfattades av en grekisk skrivare i två exemplar, ett för vardera parten, beedigades

och undertecknades av den grekiske kejsaren och de ryska sändebuden Dessa sändebud, som uppräknas i Nestors översättning av traktaten, äro alla femton „av rysk ätt“ och bära alla rent svenska namn såsom Karl, Ingeld, Vermund o. s. v. Icke ett enda slaviskt namn förekommer bland dem. Detta visar tydligt att Ryssland ännu var ett svenskt koloniland med en fullkomligt kuvad slavisk befolkning.

Agnar Söderberg.

TILL FRÅGAN OM DET BLIVANDE SVENSKA MUSEET.

Av professor Helge Kjellin har redaktionen erhållit följande brev angående museifrågan, som vi här tillåter oss att återgiva:

„Herr Redaktör!

Uppslaget i Kustbon att bilda ett estlandssvenskt museum är bra, så bra, att museet redan kan anses grundat. Birkas är ävenledes avgjort platsen för detta museum. För att lägga en grundplåt till museet och därmed stimulera andra att göra desslika ber jag härmed att genom Kustbon få överlämna tio svenska kronor. Genom mina undersökningar av kyrkorna och kyrkböckerna i de estlandssvenska bygderna har ett rikt och intressant material till belysning av forna tiders kulturförhållanden i dessa trakter äv mig sammanställt, vilket material f. n. bearbetas för utgivning i tryck. Min förhoppning är att dessa undersökningar skola bliva till gagn och glädje även för de svenskar, som nu bygga och bo i Estland. Själv räknar jag mina besök och studier i de estlandssvenska bygderna till mina rikaste minnen från Estland, och jag önskar intet hellre än att få utsträcka studierna också till de trakter, vilka jag ännu ej medhunnit att besöka.

I detta sammanhang beder jag få nämna, att det Svenska Riksarkivet i Stockholm i dagarna av-

slutat en mycket besvärlig och kostsam inbindning av Runös äldsta kyrkobok, vilken i ett mycket bedrövligt och halvt förmultnat skick tidigare förts till det estniska centralarkivet i Dorpat. Varje blad har måst för sig behandlas, alla de lösa eller halvt söndertrasade bladdelarna hava omsorgsfullt tillvaratagits, sammanställts och oppfodrats på en tunn, genomskinlig silkesslöja. Detta arbete har utförts av arkivarier B. Boëthius, sedan riksarkivariern Sam Clason och arkivrådet J. A. Almquist på min hemställan älskvärdt nog beslutat att låta verkställa på Riksarkivets bekostnad, med hänsyn att det gällde så gamla och för svensk kulturhistoria så viktiga arkivalier som dessa. Ur arkivsynpunkt bör pastor J. Klasson på Wormsö också nämnas med anledning av det utmärkta skick, i vilket han bragt sitt kyrkoarkiv, som därmed får anses som ett mönsterarkiv i Estland“.

RUNÖKVINNAN intervjuad av „Dagens Nyheter“.

Fru Elisabeth Kokas från Runö, vilken för någon tid sedan reste till Sverige för att slå sig ner på Gotland, där hon fått en anställning, berättar för „Dagens Nyheter“ om Runö: „Den gångna vintern har varit så blid att den lagt om våra vanor på ön. Vi hade inte en isbit in på ön, så männen kunde inte gå ut på säljakt, de fingo segla till Finland i stället och söka sälja potatis. Det har blivit riktigt bra fart på vår jordbruk nu. Det är prästen Gunnar Schanz som hjälpt oss med det. Själv har hans gård blivit ett riktigt mönster, och han har icke nöjt sig med sin prästerliga uppgift utan lärt oss på ön att sköta lantbruket och djuren på ett riktigt sätt. De gamla tröplogarna ha ställts undan, nu ha vi fått riktigt plogar. Och svinen gå icke ute längre.

KRING SVENSKBYGDER

VICHTERPAL OCH KORKIS.

Just som jag fattat pennan för att skriva några rader angående Korkis och Vichterpal, bl. a. för att fastslå riktigheten av A. Sg:s rader i föregående Kustbon, kommer med posten ett mycket glädjande meddelande. Borås lokalavdelning för Riksföreningen hade redan tidigare anslagit 300 kr. årligen, att under de närmaste åren utgå till skolan i V. och lokalavdelningen i Malmö hade läsåret 1925-26 anslagit samma belopp. Nu kom från Rektor Söderbaum i Malmö meddelande om att även detta anslag blir fast under några år framåt.

Sålunda kunna vi nu med glädje sätta i gång på allvar i Korkis och Vichterpal. Hittills har läget varit alltför ogynnsamt. Endast ett par Korkisbarn i Vippals skola och skolhem, alla de andra i estnisk skola, samtalspråket i det svenska skolhemmet estniskan! Nu får fröken Hammerman en av de bästa nyheter hon fått i sitt liv. Redan till hösten svensk skola i Korkis, dito i Uglia! De lokalavdelningar, som gett oss dessa präktiga anslag, skola ha heder och tack. Här har svenskhetsarbetet i Estland fått en ovärderlig hjälp.

Med glädje och tacksamhet!

Erik Petzäll.

DEN GÅNGNA VECKAN

Inrikes.

Svensk - Estniska Föreningens besök i Estland, som redan omnämndes i förra numret, var i allt vällyckad. På grund av att båten försenade sig hela sex timmar, blevo visserligen en del planer, såsom t. ex. bilfärden till Hapsal korsade, men i övrigt var mottagningen hjärtlig. Förutom middag av utrikesministeriet anordnades i den nya estniska klubben en soaré för gästerna. Av-

färden ägde rum den 8 ds. på kvällen.

Den 13 ds. inträffade ytterligare en flygolycka på Laxberget. Den gången var aeroplanet dock icke mer än på 15 meters höjd och olyckan krävde icke några människooffer, men aeroplanet däremot led betydliga skador.

Med anledning av direktör Tönis Vares död återstodo blott två direktörer för Eesti Pank. Nu har premiärministern vidtagit åtgärder och den 17 ds. äro alla regeringsmedlemmar sammankallade till kompletteringsväl för såväl styrelse som rådet för Eesti Pank.

Infanteri-, artilleri-, kavalleri-, ingenjör- och pansartågs-reservfältfeblar och underofficerare födda 1898, 1899 och 1900, inkallas till en månads tjänstövning den 12 aug. d. å.

U t l a n d e t.

Mellan Sovjets och Polens gränsvakter ha den senaste veckan smärre sammanstötningar förekommit. Några vaktposter ha blivit brända. I Polen ha den sista tiden även kvinnor intagits i militären. För tillfället lär inalles 300 kvinnor mellan 18 och 25 år tjänstgöra i närheten av Vilno.

I Tyskland försiggick folkräkning och resultatet bevisar att inom Tysklands nuvarande gränser bo 62.468.762 personer. Före kriget den 1 dec. 1910 hade Tyskland fyra miljoner mindre innevånare.

I Marocko fortgår kriget mellan innebyggare och fransmän. De sistnämnda ha varit svårt ansatta och förlorat något terräng.

Vid sammanträde i underhuset debatterades Englands Indienpolitik. Medlemmen av arbetarpartiet, överste Wodgod, utgick från att alla partier äro eniga om att målet för den engelska politiken måste vara att uppfostra Indien till demokratisk självförvaltning. Wodgod anslöt sig därefter till lord Birkenheads i överhuset

uttalade åsikt att den politik som de indiska nationalisterna följt mest av allt varit ägnad att stärka de reaktionära elementen i England.

Spansk franska Marokokonferensen kan nu anses vara avslutad. De sakkunniga ha slutfört sitt arbete. Såsom general Jordana och den franska delegationsledaren Malvy tidigare meddelat, har den viktiga konferensöverenskommelsen i dag undertecknats. Avtalet gäller dock endast politiskt samarbete av de båda staterna i Marocko. Om någon militär överenskommelse är alls icke mera tal. Malvy har i dag återvänt till Paris under det att övriga franska delegerade tillsvidare stanna i Madrid.

SVÅR JORDBÄVNING I AMERIKA.

Från Santa Barbara i Kalifornien telegraferas på måndagen: Flera byggnader ha här förstörts vid en jordbävning.

De stora vattenledningsrören sprängdes, och gatorna översvämmades.

Även Southern Pacific-järnvägen blev utsatt för översvämning.

65 personer rapporteras ha omkommit.

ETT OCH ANNAT

VÄRDEFULLT FYND I PETROGRAD.

Den som söker han finner, heter det ju, men ibland händer detsamma den som icke alls söker åtminstone just den sak han finner.

Helt och hållet av en tillfällighet fann man för någon tid sedan i ett av Petrograds gamla arkiv ett gulnat manuskript, som var avfattat på persiska. Man trodde ej, att det kunde vara varken särskilt viktigt eller värdefullt. Man överlämnade det i alla fall till den ryska vetenskapsakademien i och för undersökning.

En kännare av persiskt språk och persisk litteratur fick ta hand om det och konstaterade inom kort till både sin och andras stora överraskning, att man hade att göra med icke mindre än originalmanuskripten till de gamla persiska sagorna „Tusen och en natt“, vilka nu äro kända över så gott som hela världen.

Manuskriptet skrevs i mitten av femtonde århundradet, och man har ej haft en aning om att det ännu fanns bevarat. Dess värde, som torde vara svårt att ange även på ett ungefär, är i varje fall mycket stort.

Det gulnade pergamentet kommer nu att få sin plats i det ryska nationalmuseet.

(Aftonbladet.)

NANSENS GAMLA „FRAM“ SKALL RÄDDAS.

Många år ha gått sedan Nansens, Amundsens och Sverdrups fartyg var ute på sina berömda färder — längst mot norr och längst mot söder. Då „Fram“ återvände från färden till sydpolen placerades det gamla fartyget i Horten, där master och en del inventarier överflyttades till Maud. Omkring 12 år har „Fram“ nu legat på denna plats för att slutligen, fullkomligt försummad och medtagen av väder och vind, bli släpad till Oslo. Och först då fartyget kom dit, kom man underfund med att något borde göras för att rädda den gamla tro-tjänaren. En kommitté med dess förare under många år kapten Otto Sverdrup i spetsen har bildats och denna föreslår nu att fartyget skall repareras och återställas så gott sig göra låter i sitt gamla skick samt användas som museum. Meningens är att placera fartyget vid Oscarshal i närheten av det nya sjöfartsmuseet. Det hela skulla gå löst på omkring 130.000 kronor skriver Aftonbladet.

Den kända sångerskan Aino Tamm har från trycket utgivit ett häfte „Estniska Folksånger“, översatta bl. a. till svenska. Denna samling sånger äro ett sant uttryck för den estniska folksjälens djupaste stämning under flydda tider och borde därför kunna påräkna spridning även i utlandet.

Sondotter till Frans Josef gifter sig med socialdemokrat. Enligt Aftonbladet kommer en sondotter till den avlidne östrikiske kejsaren Frans Fosef, närmare bestämt dottern till Kronprins Rudolf, att ingå äktenskap med socialdemokratiska lantdagsmannen Petzneck. Samtidigt erfares, att båda kontrahenterna äro fränskilda.

NAMNFÖRESTNING.

I Kustbon n:o 22 använder prosten E. Petzäll namnet Risti i stället för Kors. Måhända låter det förra litet mera officiellare än det senare, men svenskt är det nog icke.

A. Sg.

ORDHÅLLIG.

„Hur gammal är ni egentligen, fröken Vera?“

„18 år.“

„Men det sa' ni ju redan i fjol.“

„Ja naturligtvis, tror ni kanske att jag är av det slaget, som säger ett i dag och ett annat i morgen?“

EN OLYCKLIG IDÉ.

Olle Larsson kommer på besök till Jöns Persson.

„Vad är det åt dig Jöns? säger han. „Du har ett blått öga!“

„Ja“, svarar Jöns Persson. „Jag brukar själv mjölka min ko, men den hyde den ovanan att slå mig med svansen i ansiktet, då jag

mjölka. Och då hittade jag på att binda fast en tegelsten vid svansen.“

GÅVOR.

Biblioteket i Korkis har fått mottaga av magister Joel Nyman Emk. 600:— för anskaffandet av böcker. För denna vänliga handräkning frambares härmed ett hjärtligt tack.

A. Sg.

EN STÖRRE SAMLING BÖCKER,

insamlade genom skriftställare J. Blees och Riksföreningens ombudsman i Stockholm C. H. Christiansson har S. O. V. i dagarna haft glädjen mottaga för att fördelas inom de svenska bygderna. Böckerna äro till största delen gåva från Matheus folkskola i Stockholm.

För den vackra gåvan frambares härmed till givarna ett uppriktigt tack.

Genom Rektor Holger Bergvall, Upsala, erhöLL undertecknad för en vecka sedan Kr. 100:— (ett-hundra), utgörande en på fru Ingrid Ljungquist-Meloschs förslag bland lärarepersonalen vid Prins Gustafs folkskola insamlad gåva till svenska skolan i Reval, för vilken gåva härmed frambares ett värdsamt tack.

Å svenska skolans i Reval vägnar

Erik Petzäll.

REVALS TORGPRIS.

	per pund	Emk.	
Hela svin			43—47
Gädda	„	„	25—35
Abborre	„	„	15—20
Strömning	„	„	5—7
Smör	„	„	80—95
Mjök	„	stop	18—20
Grädde	„	„	140—160
Ägg	„	par	12—16
Rägmjöl	„	pud	370—385
Kornmjöl	„	„	400—460
Havre	„	„	230—250
Potatis	„	tsetw.	140—160

Penningkurser

Revals börs.

13 juli 1925

1 dollar	—	• 372	375
1 pund	—	18 0	1825
100 rentmark	—	8550	8950
100 Fmk.	—	937	947
100 sv. kr.	—	9950	10075
1 estikrona	100	—	—
10 guldrub.	—	1875	1990

BIL-TRANSPORTER

verkställes av

A.-B. SLEIPNER, Stockholm

Riks 2485, Norr 4339

till angränsande statssambällen, järnvägsstationer, egendommar och handelsaffärer.

Svenska Sockerfabriks A. B., Malmö.

Bitsocker, förpackat i paket om 2 à 2½ kg, finnes till salu hos alla specerihandlare.

Bageriidkarnes Jäst-Aktienbolag

hållbara och jäskraftiga

Pressjäst

är oöverträffad.

Atersförsäljare antagas där vi förut icke äro representerade.

Post- och telegrafadress:

Jästäng, STOCKHOLM.

Svenska Klubbens och S. O. V:s

LÄSRUM

har nu öppnats Riddaregatan 3 och hålles öppet alla dagar kl. 6—8.30 e. m.

Obs! Svenska och finlandssvenska tidningar och tidskrifter.

Å Svenska Klubbens och S. O. V:s vägnar

Erik Petzäll.

N. Blees.